Επιτόκια

Ιταλία

1 Προβλέπεται το «νόμιμο επιτόκιο» στο κράτος μέλος σας; Εάν ναι, πώς ορίζεται το «νόμιμο επιτόκιο» στο εν λόγω κράτος μέλος;

Στο ιταλικό ενοχικό δίκαιο γίνεται διάκριση μεταξύ του τόκου δανεισμού, του τόκου υπερημερίας και του αντισταθμιστικού τόκου. Ο τόκος δανεισμού έχει αποδοτική φύση καθώς καταβάλλεται ως αντάλλαγμα για το όφελος που αποκομίζει ένα πρόσωπο (το οποίο υποχρεούται να καταβάλει τον τόκο) από τα χρήματα άλλου προσώπου που καθίστανται διαθέσιμα γι' αυτό. Ο τόκος υπερημερίας έχει χαρακτήρα αποζημίωσης και καταβάλλεται για καθυστέρηση στην πληρωμή, η οποία προσδιορίζεται σε σχετική προειδοποίηση προς τον οφειλέτη. Ο αντισταθμιστικός τόκος καταβάλλεται για καθυστερημένη απόκτηση, από τον πιστωτή, των οφειλόμενων ποσών, προς όφελος του οφειλέτη που δεν προβαίνει αμέσως σε πληρωμή. Το κριτήριο βασίζεται στην αρχή της επιείκειας και ο τόκος τρέχει ακόμα και αν η απαίτηση δεν είναι εκκαθαρισμένη και απαιτητή. Από την άλλη, ο νόμιμος τόκος είναι ο τόκος που προβλέπεται στο ενοχικό δίκαιο: από την ημέρα κατά την οποία το ποσό καθίσταται ληξιπρόθεσμό, ο οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλει στον πιστωτή νόμιμο τόκο ακόμα και αν αυτός δεν οφειλόταν προηγουμένως και ακόμα και αν ο πιστωτής δεν αποδεικνύει ότι έχει υποστεί ζημία [άρθρο 1224 στοιχείο i) του ιταλικού αστικού κώδικα]. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 1224 του αστικού κώδικα (ζημίες στο πλαίσιο χρηματικών υποχρεώσεων), «*όσον αφορά τις υποχρεώσεις που απορρέουν από χρηματικό ποσό, οι νόμιμοι τόκοι καταβάλλονται από την ημέρα που το ποσό καθίσταται ληξιπρόθεσμο, ακόμη και αν δεν οφείλονταν προηγουμένως και ακόμη και αν ο πιστωτής δεν αποδεικνύει ότι έχει υποστεί ζημία. Αν, πριν από την ημέρα που το ποσό καθίσταται ληξιπρόθεσμο, οφείλονταν τόκοι που υπερβαίνουν τον νόμιμο τόκο, οφείλεται αντίστοιχος τόκος υπερημερίας*». Πιστωτής που αποδεικνύει ότι έχει υποστεί μεγαλύτερη ζημία δικαιούται μεγαλύτερη αποζημίωση (ζημία λόγω απομείωσης της αξίας του χρήματος - svalutazione monetaria). Η αποζημίωση αυτή δεν καταβάλλεται αν έχει συμφωνηθεί το ύψος του τόκου υπερημερίας.

Το άρθρο 1282 του αστικού κώδικα προβλέπει ότι επί εκκαθαρισμένων και ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων επιβάλλεται αυτοδικαίως τόκος, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά στον νόμο ή στο χρεόγραφο.

2 Εάν ναι, ποιο είναι το ύψος/οι συντελεστές και η νομική του βάση; Εάν προβλέπονται διαφορετικοί συντελεστές νόμιμου επιτοκίου, ποιες συνθήκες και όροι ισχύουν;

Γενικά, το ύψος του **νόμιμου τόκου** καθορίζεται σε ετήσια βάση από το ιταλικό Υπουργείο Οικονομίας (Ministero del Tesoro) (σήμερα Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών – Ministero dell'Economia e delle Finanze) μέσω υπουργικής απόφασης, που εκδίδεται έως τις 15 Δεκεμβρίου εκάστου έτους. Εάν τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει επί συμβατικού επιτοκίου, τότε ισχύει το επιτόκιο που έχει οριστεί από τα μέρη, ωστόσο η συμφωνία πρέπει να έχει γίνει εγγράφως και το επιτόκιο δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ανώτατο επιτρεπόμενο συντελεστή που προβλέπει ο νόμος για την καταπολέμηση της τοκογλυφίας (νόμος αριθ. 108 της 7ης Μαρτίου 1996), διότι διαφορετικά το επιτόκιο θα χαρακτηριστεί τοκογλυφικό, και, ως εκ τούτου, άκυρο, οπότε δεν οφείλονται τόκοι (άρθρο 1815 του ιταλικού αστικού κώδικα). Εάν οι αντισυμβαλλόμενοι έχουν αποφασίσει την εφαρμογή συμβατικού επιτοκίου αλλά δεν έχουν ορίσει τον συντελεστή, τότε εφαρμόζεται ο νόμιμος τόκος. Στην ιταλική έννομη τάξη, το καθεστώς που διέπει τον **τόκο υπερημερίας** είναι, σε έναν βαθμό, διαφορετικό, καθώς ο τόκος υπερημερίας έχει τιμωρητικό και αποζημιωτικό χαρακτήρα και συνδέεται με τη μη εκπλήρωση οικονομικής υποχρέωσης που προκύπτει λόγω καθυστερημένης καταβολής ή μη καταβολής της παροχής εντός της νόμιμης ή συμβατικής προθεσμίας. Η δυνατότητα διεκδίκησης του τόκου προϋποθέτει την υπερημερία του οφειλέτη. Υπερημερία είναι η υπαίτια καθυστέρηση του οφειλέτη ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του και, για να στοιχειοθετηθεί, πρέπει να έχει παρέλθει η δήλη ημέρα και ο πιστωτής πρέπει να έχει ήδη προβεί σε σχετική όχληση, δηλαδή να έχει προβεί σε επίσημη κοινοποίηση προς τον οφειλέτη, απαιτώντας την εκπλήρωση της ληξιπρόθεσμης παροχής. Δυνάμει του αστικού κώδικα, ο τόκος υπερημερίας υπολογίζεται με βάση το νόμιμο επιτόκιο ή επιτόκιο που ορίζει ο νόμος εντούτοις, αν οφειλόταν τόκος υψηλότερος του νόμιμου τόκου πριν από την όχληση του οφειλέτη προς καταβολή, τότε ο τόκος υπερημερίας θα είναι αντίστοιχος (άρθρο 1224 του αστικού κώδικα).

Το άρθρο 1284 του ιταλικού αστικού κώδικα ορίζει ότι ο νόμιμος τόκος καθορίζεται σε ετήσια βάση με σχετική απόφαση του υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ο οποίος, με απόφαση που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ιταλικής Δημοκρατίας, μεταβάλλει το επιτόκιο με βάση τη μέση ακαθάριστη ετήσια απόδοση των κρατικών ομολόγων μέγιστης διάρκειας 12 μηνών, λαμβανομένου υπόψη του δείκτη πληθωρισμού που καταγράφηκε κατά το εν λόγω έτος. Ο σχετικός συντελεστής καθορίζεται το αργότερο μέχρι τις 15 Δεκεμβρίου του έτους που προηγείται αυτού στο οποίο αναφέρεται το επιτόκιο. Αν δεν καθοριστεί το νέο επιτόκιο έως την εν λόγω ημερομηνία, τότε παραμένει σε ισχύ και αμετάβλητο το υφιστάμενο επιτόκιο για το επόμενο έτος. Από την 1η Ιανουαρίου 2021, το νόμιμο επιτόκιο είναι 0,01 %.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΙΜΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ			
Από	**Έως**	**Επιτόκιο**	**Νομοθετική πράξη**
1/1/1999	31/12/2000	2,50 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας της 10/12/1998
1/1/2001	31/12/2001	3,50 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας της 11/12/2000
1/1/2002	31/12/2003	3,00 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 11/12/2001
1/1/2004	31/12/2007	2,50 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 1/12/2003
1/1/2008	31/12/2009	3,00 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 12/12/2007
1/1/2010	31/12/2010	1,00 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 4/12/2009
1/1/2011	31/12/2011	1,50 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 7/12/2010
1/1/2012	31/12/2013	2,50 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 12/12/2011
1/1/2014	31/12/2014	1,00 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 12/12/2013
1/1/2015	31/12/2015	0,50 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 11/12/2014
1/1/2016	31/12/2016	0,20 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 11/12/2015
1/1/2017	31/12/2017	0,10 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 7/12/2016
1/1/2018	31/12/2018	0,30 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 13/12/2017
1/1/2019	31/12/2019	0,80 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 12/12/2018
1/1/2020	31/12/2020	0,05 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 12/12/2019

1/1/2021	31/12/2021	0,01 %	Απόφαση υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της 11/12/2020

Συμφωνία για τη θέσπιση επιτοκίου υψηλότερου από το νόμιμο επιτόκιο πρέπει να γίνεται εγγράφως, ενώ τυχόν παράλειψη του εν λόγω απαιτούμενου τύπου συνεπάγεται την εφαρμογή του νόμιμου επιτοκίου.

Για καθυστερήσεις στις εμπορικές συναλλαγές, εφαρμόζονται ειδικοί κανόνες σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο: εφαρμόζεται, στο εθνικό δίκαιο, το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 231 της 9ης Οκτωβρίου 2002, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 192 της 9ης Νοεμβρίου 2012, για την πλήρη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2011/7/ΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 1 του νόμου αριθ. 180 της 11ης Νοεμβρίου 2011. Εάν οι αντισυμβαλλόμενοι δεν έχουν ορίσει επιτόκιο, τότε ισχύει το νόμιμο επιτόκιο, που **ισούται με το επιτόκιο που προβλέπεται δυνάμει της ειδικής νομοθεσίας για τις καθυστερήσεις πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, αρχής γενομένης από την ημερομηνία κατάθεσης του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου** (βλ. παρακάτω). Ο εν λόγω κανόνας εφαρμόζεται ομοίως και για το εισαγωγικό έγγραφο διαιτητικής διαδικασίας.

Ειδική νομοθεσία για τις καθυστερήσεις πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές. Ο Ιταλός νομοθέτης εξέδωσε το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 231/2002, όπως έχει τροποποιηθεί, με σκοπό την εφαρμογή της οδηγίας 2000/35/ΕΚ για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές. Το εν λόγω νομοθέτημα προβλέπει ρητά, για τον υπολογισμό του τόκου υπερημερίας στις εμπορικές συναλλαγές, επιτόκιο υψηλότερο του νόμιμου επιτοκίου. Με βάση το ως άνω νομοθετικό διάταγμα, ως εμπορική συναλλαγή νοείται «πάσης φύσεως σύμβαση μεταξύ επιχειρήσεων ή μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιων αρχών, η οποία αφορά αποκλειστικά ή κυρίως την παράδοση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών έναντι αμοιβής». Εξάλλου, το διάταγμα ορίζει ότι, στο πλαίσιο εμπορικής συναλλαγής, «οποιοσδήποτε υφίσταται αδικαιολόγητα καθυστέρηση πληρωμών δικαιούται αυτοδικαίως την καταβολή τόκων υπερημερίας, χωρίς να απαιτείται προηγούμενη όχληση, ενώ οι τόκοι υπολογίζονται από την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας προς καταβολή», εκτός εάν ο οφειλέτης δύναται να αποδείξει ότι η μη καταβολή δεν οφείλεται σε υπαιτιότητά του. Δυνάμει του εν λόγω διατάγματος, ο τόκος υπερημερίας στις εμπορικές συναλλαγές υπολογίζεται με βάση το επιτόκιο που θεσπίζει ετησίως ο υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών και συνοψίζεται στον κατωτέρω πίνακα, με τις ακόλουθες διευκρινίσεις: α) για το πρώτο εξάμηνο του έτους στο οποίο σημειώνεται η υπερημερία, εφαρμόζεται το επιτόκιο που ήταν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου του εν λόγω έτους, β) για το δεύτερο εξάμηνο του έτους στο οποίο σημειώνεται η υπερημερία, εφαρμόζεται το επιτόκιο που ήταν σε ισχύ την 1η Ιουλίου του εν λόγω έτους.

Ενδεικτικός πίνακας διαχρονικής μεταβολής του επιτοκίου υπερημερίας από το 2002:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ ΥΠΗΡΗΜΕΡΙΑΣ δυνάμει του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 231/2002				
Από	**Έως**	**Επιτόκιο ΕΚΤ**	**Προσαύξηση**	**Σύνολο**
1/7/2002	31/12/2002	3,35 %	7,00 %	10,35 %
1/1/2003	30/6/2003	2,85 %	7,00 %	9,85 %
1/7/2003	31/12/2003	2,10 %	7,00 %	9,10 %
1/1/2004	30/6/2004	2,02 %	7,00 %	9,02 %
1/7/2004	31/12/2004	2,01 %	7,00 %	9,01 %
1/1/2005	30/6/2005	2,09 %	7,00 %	9,09 %
1/7/2005	31/12/2005	2,05 %	7,00 %	9,05 %
1/1/2006	30/6/2006	2,25 %	7,00 %	9,25 %
1/7/2006	31/12/2006	2,83 %	7,00 %	9,83 %
1/1/2007	30/6/2007	3,58 %	7,00 %	10,58 %
1/7/2007	31/12/2007	4,07 %	7,00 %	11,07 %
1/1/2008	30/6/2008	4,20 %	7,00 %	11,20 %
1/7/2008	31/12/2008	4,10 %	7,00 %	11,10 %
1/1/2009	30/6/2009	2,50 %	7,00 %	9,50 %
1/7/2009	31/12/2009	1,00 %	7,00 %	8,00 %
1/1/2010	30/6/2010	1,00 %	7,00 %	8,00 %
1/7/2010	31/12/2010	1,00 %	7,00 %	8,00 %
1/1/2011	30/6/2011	1,00 %	7,00 %	8,00 %
1/7/2011	31/12/2011	1,25 %	7,00 %	8,25 %
1/1/2012	30/6/2012	1,00 %	7,00 %	8,00 %
1/7/2012	31/12/2012	1,00 %	7,00 %	8,00 %
1/1/2013	30/6/2013	0,75 %	8,00 %	8,75 %
1/7/2013	31/12/2013	0,50 %	8,00 %	8,50 %
1/1/2014	30/6/2014	0,25 %	8,00 %	8,25 %
1/7/2014	31/12/2014	0,15 %	8,00 %	8,15 %
1/1/2015	30/6/2015	0,05 %	8,00 %	8,05 %
1/7/2015	31/12/2015	0,05 %	8,00 %	8,05 %
1/1/2016	30/6/2016	0,05 %	8,00 %	8,05 %
1/7/2016	31/12/2016	0,00 %	8,00 %	8,00 %
1/1/2017	30/6/2017	0,00 %	8,00 %	8,00 %
1/7/2017	31/12/2017	0,00 %	8,00 %	8,00 %
1/1/2018	30/6/2018	0,00 %	8,00 %	8,00 %
1/7/2018	**31/12/2018**	**0,00 %**	**8,00 %**	**8,00 %**
1/1/2019	30/6/2019	0,00 %	8,00 %	8,00 %
1/7/2019	31/12/2019	0,00 %	8,00 %	8,00 %
1/1/2020	30/6/2020	0,00 %	8,00 %	8,00 %
1/7/2020	31/12/2020	0,00 %	8,00 %	8,00 %

3 Εάν χρειάζεται, υπάρχουν περαιτέρω διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού του νόμιμου επιτοκίου;

Ιστότοπος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (Ministero dell'economia e delle finanze): https://www.mef.gov.it

4 Υπάρχει ελεύθερη ηλεκτρονική πρόσβαση στη νομική βάση που αναφέρεται ανωτέρω;

Υπάρχουν πολυάριθμοι ιστότοποι που προσφέρουν δωρεάν λογισμικό για τον υπολογισμό των νόμιμων τόκων και των τόκων υπερημερίας.

Τελευταία επικαιροποίηση: 21/07/2022

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.